

بررسی مفهوم فرهنگ و جایگاه مفهوم صلح در کتابهای کودکان در ایران در سالهای ۸۵-۷۰

دکتر زهره میرحسینی^۱

نیر ترقی خواه دیلمقانی^۲

چکیده

پژوهش حاضر به معرفی مولفه‌های گوناگون مفهوم فرهنگ در ۵۲ عنوان از کتابهای کودکان (کتابهای تالیفی و ترجمه) در ایران با روش تحلیل محتوای کیفی در سالهای ۷۰-۸۵ پرداخته است. مفهوم صلح به عنوان یکی از مولفه‌های مفهوم فرهنگ که نقش مهمی را در ایجاد ارتباط میان کودکان فرهنگهای ملل مختلف بر عهده دارد و با این هدف که تا چه اندازه و با چه نگرشی به این مقوله در کتابهای کودکان اشاره شده است، مورد توجه خاص قرار گرفته است. در کل ۲۵ مدخل اساسی برای معرفی فرهنگ در کتابهای کودکان استخراج شد. نتایج نشان میدهد که شاخص‌ترین مقوله یا مدخل اصلی برای معرفی یک فرهنگ در کتابهای مورد مطالعه اعم از تالیف و ترجمه، مدخل اصلی "نظام‌های سیاسی" با فراوانی ۱۳۹ مورد تکرار از میان ۱۱۵۸ مورد داده‌های مورد تحلیل و به میزان ۱۲٪ بوده است. در کتابهای تالیفی شاخص‌ترین مقوله یا مدخل اصلی برای معرفی فرهنگ، مقوله یا مدخل "آثار تاریخی" با ۴۴ مورد تکرار و میزان ۱۴٪ از کل ۳۱۴ مورد اشاره به فرهنگ ایران می‌باشد. "مفهوم صلح" تنها با ۳۰ مورد اشاره و میزان ۰۲۵٪ از کل داده‌های تحلیل شده از سهم بسیار ناچیزی در میان دیگر مولفه‌های معرف فرهنگ برخوردار است.

کلید واژه‌ها: ادبیات کودکان و نوجوانان-ایران، کودکان-کتابها و مواد خواندنی، تحلیل محتوا، آثار فرهنگی، صلح

مقدمه

مجموعه این راهها و شیوه‌ها مفهوم «فرهنگ» را تولید

می‌کند. (فزلی ایغ، ۱۳۸۵)

مفهوم وسیع و گسترده فرهنگ که شیوه‌های زندگی مردم را در تمامی کره زمین دربرمی‌گیرد، به طور مشخص از اجزاء و عناصر متفاوتی که در عین حال به یکدیگر مربوط و وابسته‌اند، تشکیل شده است. فرهنگ به لحاظ تحلیل، غالباً به دو جزء مادی و غیرمادی تقسیم می‌شود. این عناصر عبارتند از:

فرهنگ مادی که شامل وسایلی است که به دست اعضای پیشین جامعه ساخته شده و برای بقیه به ارث مانده است. **فرهنگ غیرمادی**، که عبارت است از ارزش‌ها، هنجارها، باورها، نگرش‌ها، نمادها (قنادان، ۱۳۷۹).

طبق بیان رنالوئیس و دانلد دورلگ^۳ آنچه که فرهنگ و

انسانها برخلاف دیگر حیوانات، با الگوهای رفتاری پیچیده و غیرقابل انعطافی که آنان را قادر به زندگی در محیط‌های گوناگون کند، زاده نمی‌شوند، بلکه آنها توانسته‌اند به یاری اندیشه، خود را از تسلیم بی‌قید و شرط به طبیعت برهانند و برای مبارزه و تسلط بر آن، روش‌ها و وسایلی ابداع کنند. همچنین برای سازگاری و انطباق با محیط‌های مختلف طبیعی و اجتماعی و زندگی در اجتماعات گوناگون، راهها و شیوه‌هایی را بیاموزند.

^۱ دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی، استادیار گروه کتابداری و اطلاع

رسانی دانشگاه آزاد اسلامی- واحد تهران شمال

zmirhosseini@yahoo.com

^۲ کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، عضو هیأت علمی دانشگاه

پیام نور taraghikah57@yahoo.com

^۳ Rena Loeis and danland Dorloge

دگرگونی‌های اجتماعی گسترش دهند. سرانجام خواندن درباره اعضای گروه‌های اقلیت که گره دشواری‌های خویش را با موفقیت گشوده‌اند و به کامیابی برجسته‌ای رسیده‌اند یاری می‌کند که آرمانهای کودکان وابسته به این گروه فراتر روند. (نورتون، ۱۳۸۲)

تحقیق حاضر در نظر دارد به محتوای عرضه شده برای کودکان ایرانی درخصوص مفهوم صلح از طریق متون غیر درسی بپردازد تا کم و کیف این مقوله فرهنگی مهم روشن گردد، باشد تا مسئو لان مرتبط در برنامه ریزی برای نشر کتاب کودک آن را مورد توجه شایسته قرار دهند.

بیان مساله:

فرهنگ از طریق دیگر انسانها آموخته می‌شود و آموزش آن بر روابط متقابل میان انسانها تاثیر گذار است فرهنگ بوجود آورنده نظام آموزشی است (نه فقط آموزش رسمی) و مشخص می‌کند که کودک چه باید بداند و چه باید انجام دهد. فرهنگ فراهم آورنده ارزش هاست تا کودک صحیح و غلط را تشخیص دهد و بتواند در آینده هدفهایی را برای خود برگزیند. فرهنگ بوجود آورنده قهرمانانی است که سرمشق سایرین قرار می‌گیرند نهایتاً اینکه حیظه کارکردهای فرهنگ بسیار گسترده است (محسنی، ۱۳۸۲)

تعیین و تبیین چگونگی ارائه مفهوم فرهنگ صلح در کتابهای کودکان با توجه بر تاثیری که آموزش صحیح آن بر روابط میان کودکان در اقلیم های جغرافیایی متفاوت گذاشته و نوع نگرشهایی که در آنها نسبت به دیگران فرهنگی ایجاد می‌کند بسیار حایز اهمیت است. لذا این پژوهش سعی دارد تا پس از پرداختن به تعاریف فرهنگ از میان مولفه های اساسی آن تعداد موارد بکار رفته از مولفه صلح و جایگاه آن را در کتابهای کودکان مشخص کند، چراکه از اهداف ادبیات کودکان ایجاد صلح و دوستی در میان کودکان جهان بوسیله کتاب می‌باشد و نیز نظام نامه یونسکو صریحاً مشخص می‌کند که این سازمان مسؤول ایجاد صلح و آرامش در جهان است و تحقق آن بوسیله ارتقاء دادن همکاری‌های فرهنگی بین‌المللی با آموزش و پرورش، علم، فرهنگ و ارتباطات میسر می‌شود. سازمان یونسکو توسط کشورهای عضو آن سعی در بهبود کنش متقابل بین مردم و آموزش تحمل کردن دیگران و احترام

بحث از جایگاه آن در ادبیات کودکان را مهم می‌سازد این است که آشنایی کودکان با فرهنگ ملل دیگر و آموزش آن به کودکان می‌تواند احساس برابری و احترام فرهنگی را در کودکان نسبت به دیگر فرهنگها ایجاد کند، انگاره‌های دانش‌آموزان را بهبود بخشد و احترام به فرهنگ‌های دیگر را در کنار آموختن مهارت‌های بنیانی به آنها یاد دهد. نتایج آموزش فرهنگ دیگرملل به کودکان درست همانند نتایج پیمان کودکان «حقوق کودکان سازمان ملل متحد» است که (دانی کوالک کابس، ۱۹۹۲) آنها را به شرح زیر بازگو کرده است:

- درک و پاس داشت هویت‌های فرهنگی گروهی یکایک کودکان

- رعایت احترام نسبت به تفاوت‌های فرهنگی از جمله تفاوت‌های جنسی، زبانی، نژادی، قومی، دینی و زیست مکانی

- درک و پاسداشت حقوق و آزادی‌های بنیادین آدمی
- دانش ارتباط میان فرهنگی، راهبردها، گزینش دیدگاه و مهارت در چیرگی بر تضادها برای دستیابی به صلح، تفاهم، مدارا و دوستی میان همه‌ی ملت‌ها و گروه‌ها.
- آماده کردن کودکان برای زندگی مسوولانه در یک جامعه آزاد

از طریق آموزش مفاهیم فرهنگ و شناساندن فرهنگهای گوناگون به کودکان، کودکانی که عضو گروههای اقلیت نژادی یا قومی اند پی می‌برند که دارای میراث فرهنگی هستند که می‌توانند به آن ببالند و فرهنگ آنها نقش برجسته‌ای در جهان به عهده داشته است، از این رو می‌توانند دریافت‌های خود را از خوشتن بهبود بخشند و هویت فرهنگی‌شان را رشد و پرورش دهند. آموختن درباره فرهنگ‌های دیگر به کودکان اجازه می‌دهد تا دریابند آدم‌هایی که به گروههای نژادی یا قومی دیگر وابسته‌اند انسان‌هایی واقعی با احساسات، عواطف و نیازهایی مانند خود آنان هستند. کودکان به یاری این آموزش درمی‌یابند که هرچند همه مردم ممکن است در باورها و ارزشها با هم سهیم نباشند، اما افراد می‌توانند و باید زندگی در سازگاری را بیاموزند. ادبیات چند فرهنگی باعث افزایش فهم کودکان از تاریخ، جغرافیا و تاریخ طبیعی می‌شود. همچنین دامنه گسترده مضمون‌های چندفرهنگی سبب می‌شود که کودکان دریافتشان را از

محدوده تحقیق نمی‌باشند.

صلح: آنچه از مفهوم صلح در این پژوهش مد نظر می‌باشد تعریف سازمان یونسکو است که در کنفرانس عمومی یونسکو در سال ۱۹۷۴ ارائه شده است: صلح فقط فقدان جنگ نیست. صلح اساساً مستلزم روندی از پیشرفت عدالت و احترام در میان ملت‌ها برای بوجود آوردن یک جامعه جهانی است، جامعه‌ای که در آن هرکس جایگاه واقعی خود را داشته و دارای سهمی از منابع فکری و مادی جهان باشد. (پیام یونسکو، ۱۳۵۶)

روش پژوهش

از آنجایی که هدف تحقیق بررسی مفهوم فرهنگ و جایگاه مفهوم صلح از طریق شناسایی و تعیین میزان استفاده از جنبه‌ها و یا در واقع مولفه‌های جامعه شناختی مفهوم فرهنگ در کتابهای کودکان می‌باشد، لذا برای شمارش این مولفه‌ها یا مقولات و بررسی این که جملات و یا عباراتی که در کتابهای کودکان به نوعی فرهنگ ملتی را معرفی می‌کنند چه نگرشی می‌توانند در ذهن کودکان ایجاد کنند از روش تحقیق تحلیل محتوا- از نوع تحلیل محتوای کیفی استفاده شد

در این گونه بررسی‌های کیفی، هدف آنست که تأثیر متن‌های موردنظر بر روی گیرنده پیام (خواننده، شنونده، بیننده) سنجیده شود و این به آن علت انجام می‌گیرد که محقق بار ارزشی مفاهیم و عبارت‌های بکار برده شده را بررسی و شمارش می‌کند. به عبارت دیگر یک شیوه مهم و معمول از تکنیک تحلیل محتوا به شمارش مفاهیم و پیام‌هایی می‌پردازد که فرستنده پیام ابراز داشته است. گاه این پیام‌ها خود گویای یک مطلب خاص هستند که در شرایط عادی جلب توجه نمی‌کنند، اما مخاطب را به طور ناخودآگاهانه تحت تأثیر قرار می‌دهند و گاه نسبت تعداد این پیام‌ها با تعداد پیام‌های دیگر مقایسه می‌شود و از آن طریق اطلاعاتی به دست می‌آید. برای مثال روزنامه واشنگتن پست سخنرانی یک ساعته جورج بوش رئیس جمهور آمریکا در رابطه با عراق را چنین تحلیل کرده است که در آن:

استفاده از کلمه «امید» ۱۶ بار

استفاده از «اگر ما مجبور شویم» ۸ بار

استفاده زیاد از کلمات «صلح» و «صلح‌آمیز»

گذاردن انسانها به یکدیگر را دارد لذا در این پژوهش سعی شده است با توجه به این که ایران نیز یکی از اعضای سازمان یونسکو می‌باشد، جایگاه مفهوم صلح را در کتابهای کودکان و میزان بکارگیری این مفهوم را در کتابهای کودکان بررسی کرده و مشخص کند تا چه اندازه در کتابهای کودکان ایرانی به این مقوله اهمیت داده می‌شود.

سوالات پژوهش

- ۱- شاخص‌ترین مقوله‌ای که در کتابهای کودکان برای معرفی یک فرهنگ به کودکان استفاده شده کدام است؟
- ۲- شاخص‌ترین پیامها و تصاویری که در این کتابها از معرفی فرهنگ و مولفه‌های آن برای کودکان ایجاد می‌شود چیست؟
- ۳- مقوله صلح تا چه میزان در کتابهای کودکان مطرح شده است؟
- ۴- تعداد کتابهای تالیفی با محتوای معرفی فرهنگ ملل و مفهوم فرهنگ به کودکان بیشتر است یا کتابهای ترجمه؟
- ۵- برای بیان مفاهیم فرهنگ به کودکان از کدام قالب کتابها بسترین استفاده شده است؟

تعاریف عملیاتی واژه‌ها

فرهنگ: در این تحقیق تعریف ذیل مد نظر است به طوری که همه تولیدات مادی و معنوی بشر را در بر می‌گیرد. فرهنگ را در مفهوم بسیار گسترده و فراگیری در نظر می‌گیرند و آن را مجموعه معارف، باورها، ارزشها، هنجارها، هنرها و ادبیات، نظامهای سیاسی و حقوقی، شیوه‌های قومی، ابزار و وسایل جامعه، که انسان در فرایند تکامل خود بدست آورده و برای نسلهای بعدی به میراث گذارده می‌دانند.

کتابهای کودکان: منظور از کتابهای کودکان آن دسته از کتاب‌هایی است که محتوای آنها به نوعی به معرفی سرزمین‌ها و مردم آن سرزمین‌ها و فرهنگ آنها می‌پردازد و در گروه دانش اجتماعی جای می‌گیرند. بنابراین کتابهایی از قبیل افسانه‌های سرزمین‌ها و ملل مختلف که صرفاً بیان داستانی و یا افسانه‌ای از آن ملل می‌باشد و هیچ‌گونه اطلاعاتی را از فرهنگ مردم و سرزمین‌ها در اختیار کودکان نمی‌گذارند از حوزه پژوهش خارج می‌باشند و در

ار این طریق آقای بوش اولاً امید به موفقیت را زیاد نشان می دهد و از طرف دیگر می گوید که وی در پی صلح است و برای این هدف مجبور است دست به کارهایی مانند جنگ بزند (رفیع پور، ۱۳۸۲).

مراحل تحقیق:

به علت پیچیده بودن روش تحقیق تحلیل محتوای کیفی و برای درک بهتر خوانندگان و رفع ابهام از چگونگی داده های آمده در جداول، مراحل روش تهیه چک لیست یا سیاهه بررسی به تفصیل آورده می شود. ابتدا برای تعیین جنبه های مختلف فرهنگ و یا مولفه های فرهنگ به سرعنوانهای موضوعی فارسی و سرعنوانهای موضوعی فارسی ویژه کودکان و نیز اصطلاحنامه فارسی مراجعه شد و برای گردآوری داده ها و تهیه سیاهه بررسی و تجزیه و تحلیل آنها از نرم افزار Excell استفاده شد. به این صورت که چهارستون جدول اکسل از حرف A تا D برای ذخیره داده ها در نظر گرفته شد که دو ستون A و B به تعیین منطقه جغرافیایی فرهنگهای معرفی شده اختصاص داده شد که ستون A مشخص کننده قاره مربوطه و ستون B مشخص کننده نام کشور، نام قوم، نام فرهنگ - ملت و نام شهر می باشد (جدول ۵) یادآوری می شود که هر جا در ستون B مورد ثبتی، نام ملتی یا فرهنگی بدون تاکید مستقیم بر تعلق آن فرهنگ یا ملت به کشوری خاص بوده است در ستون (A) زیر موضوع فرهنگ - ملت قرار داده شده است. واحد تحلیل در این دو ستون کلمه، نماد و کاراکتر بوده است، بدین صورت که شامل اسامی شهرها، کشورها، اقوام، ملتها و فرهنگها بوده است. در هر جا که مورد بررسی کاراکتر یا شخص بوده است و با توجه به اینکه این کاراکتر به کدام ملت، فرهنگ، شهر یا قاره تعلق دارد در ستون (A و B) اسم آن ملت، فرهنگ، شهر، کشور و یا قاره را آورده ایم بعنوان مثال اگر در جمله ای در مورد ژولیوس سزار صحبت می شود با اطلاع بر اینکه این کاراکتر متعلق به روم است در ستون B کلمه روم و در ستون A اروپا آمده است.

در ستونهای (C و D) که مربوط به (پیام، تصویر و اطلاع) هستند براساس اینکه یک مورد صرف نظر از اینکه با چه واحدی تحلیل می شود به مشخص کردن پیام و تصویر مشخص و یا مستمر در آن مورد پرداخته شده

است. بعنوان مثال اگر واحد تحلیل مورد بررسی ما جمله [در آذربایجان امروزی، مسلمانان، مسیحیان و یهودیان در کنار هم زندگی می کنند] بوده است پیام [تفاهم بین ادیان را] رسانده است که این پیام در ستون (D) قرار داده شده است و از طرفی تفاهم بین ادیان مقوله ای است که به همراه یک سری از مقولات مرتبط دیگر زیر پیام کلی تر [گفتگوی تمدنها] گردآوری شده اند بنابراین در ستون (C) نیز پیام [گفتگوی تمدنها] قید شده است. در واقع بخاطر رعایت دقت و وضوح در تعیین پیامها و تصاویر ایجاد شده از موردهای تحت بررسی دو ستون برای (پیام، تصویر، اطلاع) در نظر گرفته شده است که ستون (D) پیام، تصویری است که می تواند در داخل فضای مفهومی و معنایی بزرگتری قرار گیرد و آن فضای معنایی و مفهومی بزرگتر پیام، تصویری است که در ستون (D) نمایانده شده است فایده این کار محدود کردن پیام، تصویرها در فضاهای کلی تر مفهومی و معنایی است که نهایتاً به پایین آمدن تعداد پیام، تصویرها در ستون (C) (نسبت به ستون D) می انجامد و امکان عملی تحلیل محتوای متون براساس پیام، تصویرها را می دهد. بعنوان مثال پیام، تصویرهای جزئی تر [احترام به تفاوتها، احترام به زبان دیگر اقوام، تعصب نژادی، تفاهم بین ادیان، تفاهم بین اقوام، تفاهم بین نژادها، عدم تفاهم بین اقوام و گفتگو و تفاهم] زیر پیام کلی تر [گفتگوی تمدنها] قرار گرفته است در نهایت مقایسه ای برچگونگی ارائه این مفاهیم در کتابهای کودکان صورت گرفت سپس با بهره گیری از قواعد روش تحلیل محتوای کیفی پیامها و تصاویری که جملات در ذهن کودکان ایجاد می کردند و برداشت خود محققان از این تصاویر و القائات مشابه آنچه که در جدول شماره ۳ آمده اقدام به ارائه آنها شد. لازم به ذکر است علاوه بر پیامها و تصاویر ایجاد شده اطلاعاتی از فرهنگ و جنبه های آن به کودکان گاه در کتابها ارائه شد که هیچ نوع تصویری را در ذهن کودک ایجاد نمی کند. لذا، این گونه موارد ذیل کلمه اطلاع آورده شده اند مبنی بر اینکه عبارت یا جمله مورد تحلیل صرفاً اشاره ای گذرا بر مورد تحلیل داشته و صرفاً به اطلاع رسانی جزئی در آن مورد بسنده کرده است بعنوان مثال اگر در کتابی این عبارت آورده شده (شهر کرمان پایتخت استان کرمان است) این جمله صرفاً اشاره ای بر اسم شهر کرمان داشته و هیچ

ملیتی برای برقراری ارتباط بین فرهنگهای مختلف وجود دارد. چند پیش‌آزمون انجام شده تا سه متغیر توضیحی را امتحان کند: محتوای اطلاعاتی، ارزشهای فرهنگی، و راهکارهای خلاق برای صفحات خانگی محصول-محور در ژاپن، اسپانیا و آمریکا. شرکت‌های ژاپنی به محلی کردن ارتباطات پیوسته تمایل داشتند.

داکت^۲، ۲۰۰۲ در معرفی کتابی تحت عنوان "پنجره‌هایی رو به دنیا: جشنواره‌های چندفرهنگی مدارس و کتابخانه‌ها، که نویسنده آن آلن هیس کتابدار مدرسه آمریکایی «لندن» می‌باشد. به ارایه دلایل دربارهٔ ضرورت نیاز کودکان به یادگیری فرهنگ‌های دیگر ملتها می‌پردازد. این کتاب در واقع یک کتاب راهنمای عملی برای سازمان‌دهی جشنواره‌ها در مدارس است که کودکان با فرهنگ‌های مختلف و از ملل گوناگون دنیا در آنجا درس می‌خوانند مثل مدرسه آمریکایی (لندن) که ۱۵۰۰ دانش‌آموز از ۴۰ ملیت را دارد. آلن هیس و همکاران معلم او برای آشنا کردن کودکان مدرسه مذکور با فرهنگ‌های دیگر اقدام به برگزاری جشنواره‌های گوناگون کرده‌اند.

توریاما^۳ (۲۰۰۶) در تحقیقی در مورد کتابهای تصویری کودکان در ژاپن و آمریکا به تحلیل محتوای ۱۷ کتاب ژاپنی و ۱۸ کتاب آمریکایی پرداخته است و نتیجه گرفته است که ویژگیهای شخصیتی متفاوت در کتابهای کودکان ژاپنی و آمریکایی مانند ویژگیهای متفاوت بزرگسالان در دو کشور است، که این تفاوتها روی شناخت و گسترش شخصیت کودکان اثر میگذارد. در کتابهای ژاپنی بیشتر به وابستگی بینابین، انتقاد از خود و نسبتهای تصادفی بیشتر خارجی تأکید شده در حالیکه در کتابهای آمریکایی به استقلال فردی، گسترش خود و نسبتهای تصادفی داخلی پرداخته شده است.

یافته‌ها و پاسخ به سوالات پژوهش

در پاسخ به اولین سوال پژوهش مبنی بر اینکه شاخص‌ترین مقوله‌ای که در کتابهای کودکان برای معرفی یک فرهنگ به کودکان استفاده شده کدام است؟ جداول شماره ۱ و ۲ استخراج شدند که توصیف هر یک از جداول به صورت جداگانه در ذیل آن آمده است.

گونه اطلاعاتی از فرهنگ شهر ارائه نکرده است لذا در تحلیل محتوا ذیل کلمه (اطلاع) شمارش شده است.

جامعه آماری و شیوه نمونه‌گیری

برای تهیه نمونه در تحقیق حاضر ابتدا به تعریف جامعه آماری مورد مطالعه پرداختیم که با توجه به هدف پژوهش کتابهایی با موضوع معرفی فرهنگ‌های مختلف و آداب و رسوم آنها را در بر می‌گرفت. براساس این موضوعات به جستجو در عناوین کتابهای کودکان مبادرت شد، اما در طول عملیات نمونه‌گیری مشخص شد که موضوع‌دهی جامع، کامل و درستی در اکثر موارد انجام نشده است و این مساله مشخص کردن جامعه آماری و نمونه‌گیری براساس آن را کلاً با اشکال مواجه ساخت. از این رو با استفاده از روشهای نمونه‌گیری غیراحتمالی تا تکمیل حجم مورد قبول (۵۲ عنوان) به تهیه نمونه پرداختیم.

پیشینه پژوهش در ایران

یوسفی (۱۳۷۸) در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی ادبیات کودکان و نوجوانان به زبان کردی در دوره قبل و بعد از انقلاب اسلامی» و با روش تحلیل محتوا و روش پیمایشی به شناسایی و معرفی ادبیات کردی کودکان و نوجوانان، تعیین وضعیت کتابهای کردی موجود برای کودکان و نوجوانان و شناسایی عوامل بازدارنده و پیش‌برنده ادبیات کردی کودکان و نوجوانان در ایران پرداخته است.

نتایج به دست آمده حاکی از آن است که به ادبیات قومی و فرهنگ کردی به دلایل سیاسی و اجتماعی کمتر توجه شده است و شناساندن فرهنگ و ادبیات اقوام [مثل فرهنگ کردی] در ایران به کودکان از جایگاه و ارزش کمی برخوردار است.

پیشینه پژوهش در خارج ایران

اکازاکی^۱ (۲۰۰۲) در مقاله تحقیقی با عنوان تحلیل محتوای چندملیتی‌ها در راهکارهای ارتباطات وب نتیجه می‌گیرد که علی‌رغم رشد متعامل این ابزار، کمبود تحقیق در مورد روش شناسی استاندارد سازی شرکت‌های چند

² Duckett

³ Toriyama

¹ Okazi

جدول ۱: توزیع فراوانی معرفی فرهنگ براساس مدخل‌های اصلی و یا موضوعات مرتبط

ردیف	مدخل‌های اصلی و یا موضوعات مرتبط	فراوانی	درصد فراوانی
۱	آثار تاریخی	۹۵	٪۸
۲	آداب و رسوم	۱۱۶	٪۱۰
۳	ادبیات	۴۳	٪۴
۴	ادیان	۶۳	٪۵
۵	اعتقادات و عقاید	۳۹	٪۳
۶	اقتصاد	۴۰	٪۳
۷	آموزش و پرورش	۳	۰
۸	تاریخ	۷۲	٪۶
۹	جغرافیا	۷۸	٪۷
۱۰	حقوق	۷	۰
۱۱	ریاضیات	۳	۰
۱۲	سیر و سیاحت	۱۹	٪۱
۱۳	سیستم‌های ارتباطی	۲۷	٪۲
۱۴	طب	۵	۰
۱۵	طبقات اجتماعی	۶۶	٪۶
۱۶	علم	۱	۰
۱۷	غذاها	۳۳	٪۳
۱۸	فعالیت‌های فرهنگی	۳۲	٪۲
۱۹	فناوری	۲۵	٪۱
۲۰	مراسم مذهبی	۱۷	٪۱
۲۱	مردم‌شناسی	۵۴	٪۴
۲۲	نجوم	۱	۰
۲۳	نظام‌های سیاسی	۱۳۹	٪۱۲
۲۴	نماد	۶۴	٪۶
۲۵	هنر	۱۱۵	٪۱۰
	جمع کل	۱۱۵۸	٪۱۰۰

فراوانی ۱۳۹ مورد تکرار و ۱۲٪ از کل ۱۱۵۸ مورد تحلیل شده بوده است و مدخل آداب و رسوم به عنوان اصلی‌ترین مولفه فرهنگی با ۱۱۶ مورد تکرار و ۱۰٪ در مرحله پس از نظام‌های سیاسی قرار گرفته است.

این جدول نشانگر مولفه‌های اساسی فرهنگ برطبق تعریف گیدنز از مفهوم فرهنگ مستخرج از اصطلاحنامه فارسی اصفاء، سرعنوانهای موضوعی فارسی و سرعنوانهای موضوعی ویژه کتابهای کودکان می‌باشد. هریک از مولفه‌ها به عنوان جزئی از اجزاء مادی یا معنوی فرهنگ می‌باشند که تعداد و فراوانی آنها که در کتابهای کودکان برای آشنایی کودکان با مفهوم فرهنگ به کارفته است آمده است جدول نشان می‌دهد که شاخص‌ترین مقوله‌ای که نویسندگان کتابهای کودکان بواسطه آن مفهوم فرهنگ را برای کودکان می‌شناسانند مقوله (نظام‌های سیاسی) با

جدول ۲: توزیع فراوانی معرفی فرهنگ در ایران براساس مدخل‌های اصلی و یا موضوعات مرتبط

ردیف	ایران مدخل‌های اصلی	کشور ایران	فراوانی	درصد فراوانی
۱	آثار تاریخی	۴۴	۴۴	٪۱۴
۲	آداب و رسوم	۳۳	۳۳	٪۱۰
۳	ادبیات	۱۱	۱۱	٪۳
۴	ادیان	۴	۴	٪۱
۵	اعتقادات و عقاید	۶	۶	٪۲
۶	اقتصاد	۱۲	۱۲	٪۳
۷	تاریخ	۱۵	۱۵	٪۴
۸	جغرافیا	۳۸	۳۸	٪۱۲
۹	سیر و سیاحت	۵	۵	٪۲
۱۰	طبقات اجتماعی	۲۱	۲۱	٪۷
۱۱	فعالیت‌های فرهنگی	۸	۸	٪۲
۱۲	فناوری	۵	۵	٪۲
۱۳	مراسم مذهبی	۳	۲	٪۱
۱۴	مردم‌شناسی	۲۷	۲۷	٪۹
۱۵	نظام‌های سیاسی	۲۷	۲۷	٪۹
۱۶	نماد	۱۴	۱۴	٪۴
۱۷	هنر	۲۸	۲۸	٪۹
۱۸	سیستم‌های ارتباطی	۵	۵	٪۲
۱۹	غذاها	۵	۵	٪۲
	جمع کل	۳۱۰	۳۱۰	٪۱۰۰

توضیح و توصیف نظام‌های حکومتی ملل در سطح جهان و آثار تاریخی در ایران مفاهیم فرهنگ را به کودکان می‌شناسانند.

در پاسخ به دومین سوال تحقیق مبنی بر شاخص‌ترین پیامها و تصاویری که در این کتابها از معرفی فرهنگ و مولفه‌های آن برای کودکان ایجاد می‌شود چیست؟ جداول ۳ و ۴ به بررسی چگونگی پیامها و تصاویر القایی در ذهن کودکان از جانب نویسندگان نسبت به مفهوم فرهنگ، به دست آمده و تجزیه و تحلیل شده‌اند.

جدول فوق نشان می‌دهد که در کتابهایی که در داخل ایران برای کودکان نوشته می‌شود برای معرفی جنبه‌های فرهنگ ایرانی اولاً از ۱۹ مورد از ۲۵ مورد مقولات معرفت فرهنگ استفاده شده است و آنچه که از دیدگاه نویسندگان این کتابها برای معرفی فرهنگ ایرانی به کودکان ایرانی مهم بوده است مولفه آثار تاریخی است که با ۴۴ مورد تکرار و ٪۱۴، از ۳۱۰ مورد اشاره آمده است. مقایسه داده‌های جداول فوق در سطح ایران و جهان نشان می‌دهد گرچه به طور معمول آنچه که با شنیدن کلمه فرهنگ در ذهن گیرنده پیام ایجاد می‌شود مفهوم آداب و رسوم یک ملت یا کشوری می‌باشد اما نویسندگان کتابهای کودکان از طریق

جدول ۳: توزیع فراوانی شاخص‌ترین (تصویر، پیام، اطلاع) ایجاد شده در کتابهای تالیف و ترجمه

ردیف	پیام، تصویر، اطلاع	فراوانی	درصد	ردیف	پیام، تصویر، اطلاع	فراوانی	درصد
۱	اتحاد	۱۲	٪۱	۲۳	زیبایی، شکوه، عظمت	۱۳۰	٪۱۱
۲	احترام	۹	٪۱	۲۴	شعر و شاعری	۵	۰
۳	احساسات و عواطف	۷۲	٪۶	۲۵	صلح و امنیت و دوستی	۲۴	٪۲
۴	ارزشمندی	۱۴	٪۱	۲۶	طبیعت	۱۲	٪۱
۵	آزادی و استقلال	۹	٪۱	۲۷	فراوانی	۱۲	٪۱
۶	استبداد	۱۳	٪۱	۲۸	قانونگرایی	۴	۰
۷	استعمار و تعرض	۲۲	٪۲	۲۹	قدرت و ضعف	۲۴	٪۲
۸	اطلاع	۱۱۸	٪۱۱	۳۰	قدمت	۱۶	٪۱
۹	اهمیت خانواده	۴	۰	۳۱	کار و همکاری	۱۹	٪۲
۱۰	اهمیت علم	۲۱	٪۲	۳۲	کثرت‌گرایی	۲۷	٪۲
۱۱	اهمیت سنت	۲	۰	۳۳	کفایت و تدبیر	۱۲	٪۱
۱۲	پیشرفت	۵۱	٪۴	۳۴	گفتگو و تفاهم	۲۰	٪۲
۱۳	تأثیرپذیری	۶	٪۱	۳۵	معروفیت	۱۸	٪۲
۱۴	توحش	۸	٪۱	۳۶	ملی‌گرایی	۷۷	٪۷
۱۵	جلوه‌های هنری	۱۱	٪۱	۳۷	مهارت و اهمیت آن	۱۱	٪۱
۱۶	جنگ و خشونت	۴۳	٪۴	۳۸	هوش و ذکاوت و درایت	۲۵	٪۲
۱۷	جهان‌بینی	۶۰	٪۵	۳۹	وضعیت اجتماعی	۷	٪۱
۱۸	حقوق اجتماعی	۷۰	٪۶	۴۰	وفاداری	۲	۰
۱۹	خرافه‌پرستی	۲۳	٪۲	۴۱	اهمیت و تأثیر دین	۵۴	٪۵
۲۰	خصایل انسانی	۲۰	٪۲	۴۲	اهمیت سلامت	۲	۰
۲۱	دیدنی‌ها و شگفتی‌ها	۲۹	٪۲		جمع کل	۱۱۵۸	٪۱۰۰
۲۲	رونق و رفاه	۲۷	٪۲				

جدول ۴: توزیع فراوانی شاخص‌ترین (تصویر، پیام، اطلاع) ایجاد شده در کتابهای ایران (کتابهای تالیفی)

ردیف	پیام، تصویر، اطلاع	ایران	کشور ایران	فراوانی	درصد فراوانی
۱	اتحاد	۲	۲	۲	٪۰/۱۶۳
۲	احترام	۳	۳	۳	٪۰/۱۹۵
۳	احساسات و عواطف	۱۱	۱۱	۱۱	٪۳/۵۰
۴	ارزشمندی	۰	۰	۰	٪۰
۵	آزادی و استقلال	۰	۰	۰	٪۰
۶	استبداد	۱	۱	۱	٪۰/۳۱
۷	استعمار و تعرض	۷	۷	۷	٪۲/۲۲
۸	اطلاع	۳۹	۳۹	۳۹	٪۱۲/۴۲
۹	اهمیت خانواده	۰	۰	۰	٪۰
۱۰	اهمیت علم	۹	۹	۹	٪۲/۱۸۶
۱۱	اهمیت سنت	۲	۲	۲	٪۰/۱۶۳

ردیف	پیام، تصویر، اطلاع	ایران	کشور ایران	فراوانی	درصد فراوانی
۱۲	پیشرفت	۱۲	۱۲	۱۲	٪۳/۸۲
۱۳	تأثیرپذیری	۳	۳	۳	٪۰/۹۵
۱۴	توحش	۰	۰	۰	٪۰
۱۵	جلوه‌های هنری	۸	۸	۸	٪۲/۵۴
۱۶	جنگ و خشونت	۲	۲	۲	٪۰/۶۳
۱۷	جهانبینی	۴	۴	۴	٪۱/۳۷
۱۸	حقوق اجتماعی	۱۰	۱۰	۱۰	٪۳/۱۸
۱۹	خرافه‌پرستی	۰	۰	۰	٪۰
۲۰	خصایل انسانی	۸	۸	۸	٪۲/۵۴
۲۱	دیدنی‌ها و شگفتی‌ها	۲	۰	۲	٪۰/۶۳
۲۲	رونق و رفاه	۴	۴	۴	٪۱/۳۷
۲۳	زیبایی، شکوه، عظمت	۵۴	۵۴	۵۴	٪۱۷/۱۹
۲۴	شعر و شاعری	۵	۵	۵	٪۱/۵۹
۲۵	صلح و امنیت و دوستی	۶	۶	۶	٪۲/۱۰
۲۶	طبیعت	۲	۲	۲	٪۰/۶۳
۲۷	فراوانی	۱۲	۱۲	۱۲	٪۳/۸۲
۲۸	قانونگرایی	۰	۰	۰	٪۰
۲۹	قدرت و ضعف	۵	۵	۵	٪۱/۵۹
۳۰	قدمت	۱	۱	۱	٪۰/۳۱
۳۱	کار و همکاری	۸	۸	۸	٪۲/۵۴
۳۲	کثرت‌گرایی	۱۳	۱۳	۱۳	٪۴/۱۴
۳۳	کفایت و تدبیر	۰	۰	۰	٪۰
۳۴	گفتگو و تفاهم	۶	۶	۶	٪۲/۱۰
۳۵	معروفیت	۲	۲	۲	٪۰/۶۳
۳۶	ملی‌گرایی	۳۷	۳۷	۳۷	٪۱۱/۷۸
۳۷	مهارت و اهمیت آن	۶	۶	۶	٪۲/۱۰
۳۸	هوش و ذکاوت و درایت	۸	۸	۸	٪۲/۵۴
۳۹	وضعیت اجتماعی	۱	۱	۱	٪۰/۳۱
۴۰	وفاداری	۱	۱	۱	٪۰/۳۱
۴۱	اهمیت و تأثیر دین	۱۸	۱۸	۱۸	٪۵/۷۳
۴۲	اهمیت سلامت	۱	۱	۱	٪۰/۳۱
	جمع کل	۳۱۴	۳۱۴	۳۱۴	٪۱۰۰

(۳) نشانگر امار حاصله در سطح کلی می باشد و جدول (۴) آمار حاصل از تحلیل داده هادر سطح کتابهای تالیفی را نشان می دهد. در جدول (۳) از ۱۱۵۸ مورد داده شاخص ترین القاء ذهنی ایجاد شده از جملات و عبارات موجود در کتابها در ذهن کودکان تصویر یا پیام ویا به

همانطور که در روش پژوهش توضیح داده شد روش تحلیل محتوای کیفی به بررسی و سنجش پیا میهای ایجاد شده در ذهن خوانندگان می پردازد لذا جداول (۴و۳) نشانگر (پیام، تصویر، اطلاع)های ایجاد شده حاصل از تحلیل محتوای متون کتابهای مورد بررسی است. جدول

۳۱۴ مورد داده هدف ایجاد تصویر و تصویری حاکی از عزت و احترام نسبت به فرهنگ ایرانی در ذهن کودکان را دارند. در پاسخ به سومین سوال پژوهش (مقوله صلح تا چه میزان در کتابهای کودکان مطرح شده است؟) اقدام به تحلیل و بررسی در داده ها شد تا مشخص شود کدامیک از ۲۵ مورد مولفه های فرهنگ مفهوم صلح را در ذهن کودکان ایجاد می کند. جداول ۵ و ۶ به این مورد میپردازند:

عبارتی الفاء ذهنی (شکوه، عظمت و زیبایی) با فراوانی ۱۳۰ مورد و ۱۱٪ از فرهنگها می باشد که حاکی از آن است که نویسندگان کتابها سعی دارند از فرهنگ ملل نگرشی برخاسته از عظمت و احترام و شکوه و بزرگی در ذهن کودکان ایجاد کنند. جدول (۴) مربوط به تحلیل داده ها با هدف بررسی پیام ها و القائات ایجاد شده در ذهن کودکان نسبت به فرهنگ ایرانی است که آمار داده ها نشان می دهد که نویسندگان ایرانی نیز با بکار بردن مقوله (شکوه، عظمت و زیبایی) با فراوانی ۵۴ و با ۱۷/۱۹٪ از

جدول ۵: توزیع فراوانی مفاهیم صلح براساس مدخل های اصلی و موضوعات مرتبط در دنیا (کتابهای تالیف و ترجمه)

ردیف	پیام، تصویر، اطلاع	قاره ها	اروپا	آسیا	آفریقا	آمریکا	فرهنگ - ملت	فراوانی	درصد فراوانی
۱	تاریخ	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۸٪
۲	فعالیت های فرهنگی	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۴٪
۳	نظام های سیاسی	۳	۲	۰	۰	۰	۰	۵	۲۱٪
۴	هنر	۱	۲	۰	۰	۰	۱	۴	۱۶٪
۵	آثار تاریخی	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۲	۸٪
۶	آداب و رسوم	۲	۱	۱	۰	۰	۰	۴	۱۶٪
۷	ادبیات	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۴٪
۸	اقتصاد	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۴٪
۹	سیستم های ارتباطی	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۴٪
۱۰	مردم شناسی	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۴٪
۱۱	ادیان	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۴٪
۱۲	اعتقادات و عقاید	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۴٪
۱۳	جمع کل	۹	۱۰	۱	۲	۲	۲	۲۴	۱۰۰٪

جدول ۶: توزیع فراوانی مفاهیم صلح براساس مدخل های اصلی و موضوعات مرتبط در ایران (کتابهای تالیف)

ردیف	پیام، تصویر، اطلاع	ایران	فراوانی	درصد فراوانی
۱	آداب و رسوم	۱	۱	۱۶/۶۶٪
۲	اقتصاد	۱	۱	۱۶/۶۶٪
۳	سیستم های ارتباطی	۱	۱	۱۶/۶۶٪
۴	مردم شناسی	۱	۱	۱۶/۶۶٪
۵	نظام های سیاسی	۲	۲	۳۳/۳۳٪
	جمع کل	۶	۶	۱۰۰٪

و تنها ۵ مورد از همین مقولات در کتابهای تالیفی از سوی نویسندگان کتابهای کودکان برای بیان مفهوم صلح استفاده شده است. جدول (۶). آنچه که در مقایسه

همانگونه که جداول (۵ و ۶) نشان می دهند از ۱۱۵۸ داده مورد تحلیل، تنها ۱۲ مورد از مقولات فرهنگ در سطح کلی دربرگیرنده مفهوم صلح می باشند (جدول ۵)

یا تألیف بودن آنها بررسی می‌کند و پنجمین سوال تحقیق به بررسی این موضوع می‌پردازد که این کتابها در چه قالبی هستند؟ آیا علمی هستند؟ دایره‌المعارف هستند و یا... که پاسخ این دو سوال همزمان در یک جدول واحد ارائه شد (جدول ۷) همانطور که داده‌های اماراتی نشان می‌دهند از ۵۲ کتاب مورد بررسی ۱۸ مورد ترجمه می‌باشد که بیشترین فراوانی مربوط دایره‌المعارف‌ها با ۱۳/۴۶٪ می‌باشد و ۳۴ مورد کتابها تألیف می‌باشد که بیشترین فراوانی مربوط به قالب داستانی با ۴۸/۷٪ می‌باشد. در کل کتاب‌های قالب داستانی با ۲۵ مورد از ۵۲ مورد بیشترین فراوانی و با قالب‌های (سفرنامه، اطلس، سرگرمی‌ها) هر کدام ۲ مورد از کمترین فراوانی برخوردار هستند.

آمارهای آمده در دو جدول مذکور جلب توجه می‌کند این است که نویسندگان برای ایجاد ویا القاء تصویر از مفهوم صلح در ذهن کودکان از مقوله نظام‌های سیاسی بهره‌گیری کرده‌اند به بیانی عبارات و جملات آمده در متن کتابها از نظام سیاسی موجود در کشوری صحبت می‌کند ولی آنچه که منظور نظر نویسنده است ایجاد تصویری از صلح و آرامش در ذهن خواننده می‌باشد که در سطح دنیا جمعاً ۲۴ مورد و در سطح ایران و فرهنگ ایرانی روی هم‌رفته ۶ مورد به این مفهوم اشاره شده است که فراوانی این مقوله با ۵ مورد تکرار و ۲۱٪ در سطح کلی (جدول ۵) و ۲ مورد و ۳۳/۳۳٪ در کتابهای تألیفی می‌باشد. چهارمین سوال تحقیق تعداد کتابهایی را که در ایران برای کودکان در حوزه‌ی معرفی فرهنگ ملل و مفهوم فرهنگ به کودکان منتشر می‌شوند را با تأکید بر ترجمه

جدول ۷: توزیع فراوانی کتاب‌ها براساس قالب، ترجمه، تألیف

ردیف	ترجمه، تألیف قالب	ترجمه	تألیف	فراوانی	درصد فراوانی
۱	داستانی	۲	۲۳	۲۵	۴۸/۷٪
۲	شعر	۰	۴	۴	۷/۶۹٪
۳	تاریخی	۵	۴	۹	۱۷/۳٪
۴	دایره‌المعارف	۶	۱	۷	۱۳/۴۶٪
۵	اطلس	۲	۰	۲	۳/۴۸٪
۶	سفرنامه	۲	۱	۲	۳/۴۸٪
۷	سرگرمی‌ها	۱	۱	۲	۳/۴۸٪
	جمع کل	۱۸	۳۴	کل	۱۰۰٪

بهره‌گیری شده است و سپس به مولفه آداب و رسوم که غالبترین عنصری است که تعریف و مفهوم فرهنگ را برای مخاطبان اعم از متخصص جامعه‌شناسی یا یک فرد عادی تداعی می‌کند توجه شده این آمار و تجزیه و تحلیل حاکی از آن است که دیدگاهی کلیشه‌ای از بیان مفاهیم فرهنگ و معرفی فرهنگ ملل و ایرانی در کتابها برای کودکان ارائه می‌شود دقت در نوسان حاکم بر فراوانی داده‌های جداول صحت گفته و تجزیه تحلیل انجام شده را تأیید می‌کند. چنانکه در پاسخ به سوال اول پژوهش مشخص شد که نویسندگان کتابها ی کودکان برای معرفی فرهنگ و ارائه مفاهیم آن از مقوله نظام‌های سیاسی بیشترین استفاده را کرده‌اند (۱۳۹) مورد از ۱۱۵۸ داده در حالیکه فراوانی داده‌های دیگر بین اعداد (۱) تا (۷۸) در نوسان است این

از ۵۲ کتاب مورد بررسی ۱۸ مورد ترجمه می‌باشد که بیشترین فراوانی مربوط به دایره‌المعارف‌ها با ۱۳/۴۶٪ می‌باشد و ۳۴ مورد کتابها تألیف می‌باشد که بیشترین فراوانی مربوط به قالب داستانی با ۴۸/۷٪ می‌باشد. در کل کتاب‌های قالب داستانی با ۲۵ مورد از ۵۲ مورد بیشترین فراوانی و با قالب‌های (سفرنامه، اطلس، سرگرمی‌ها) هر کدام ۲ مورد از کمترین فراوانی برخوردار هستند.

بحث و نتیجه‌گیری کلی:

آنچه که از یافته‌های تحقیق به دست آمدنشان می‌دهد که برای بیان مفهوم فرهنگ در کتابهای کودکان اعم از اینکه به مفهوم آن در سطح جهانی پرداخته شود یا در سطح ایران از عنصر یا مولفه نظام‌های سیاسی بیشترین

آفریقا، آسیا، آمریکای مرکزی و آمریکای جنوبی، کشورهای حوزه کارائیب، مکزیک، کانادا و انگلستان است) و نیز کتاب‌هایی را که بر جریان بین فرهنگی یا بین نژادی متمرکز هستند، اعضای این کمیسیون هنگام خواندن کتابها، کتاب‌هایی را که به تصاویر کلیشه‌ای در متن یا تصویرگری متکی هستند و یا زبان‌شان اهانت‌آمیز و سست است و متن و تصاویر فاقد دقت لازم هستند را کنار می‌گذارند وقتی فرهنگ صرفاً نمایش ظاهری باشد، نیز کتاب را کنار می‌گذارند. کتاب‌هایی که گروه‌های متنوع فرهنگی را بازتاب می‌دهند، بایستی این فرهنگ را به طور دقیق و عمیق، باز نمایند. از این رو باید از انتخاب کتابهایی که صورتی کلیشه‌ای از فرهنگ را ارائه می‌دهند اجتناب کرد و برعکس کتابهایی را انتخاب کرد که ارزش‌ها و گروه فرهنگی را به شیوه‌ای معتبر و موثق تعبیر می‌کنند از زبانی بهره می‌گیرند که مورد استفاده آن گروه فرهنگی است و در عین حال که تجربیات خوانندگان را تأیید می‌کنند بصیرت و دید آنها و تأملات جذاب را بسط می‌دهند. هنگامی که کار ارزش‌گذاری کتابها را به لحاظ اصالت و سندیت فرهنگی شروع می‌کنیم باید چک لیستی از سؤالات زیر را در دست داشته باشیم که:

الف) آیا کتاب به لحاظ ادبی، کیفیت خوبی دارد.

ب) آیا فرهنگ ترسیم شده در کتاب، دقیق و غیر کلیشه‌ای است و تنوع درون فرهنگی و نیز بین فرهنگی را لحاظ کرده یا نه.

ج) آیا کتاب سهم مثبتی در درک فرهنگ تصویر شده دارد؟ (گالینان، ۱۳۸۲)

۲- نظام‌نامه یونسکو صریحاً مشخص می‌کند که این سازمان مسؤول ایجاد صلح و آرامش در جهان است از آنجا که انجام این وظیفه برعهده کشورهای اعضاء یونسکو می‌باشد و کشور ایران یکی از اعضاء یونسکو می‌باشد لذا لازم است برای شناخت فرهنگ‌های مختلف انتشاراتی از کودکی در دسترس کودکان برای مطالعه قرار گیرد. از سویی ایران در داخل خود دارای تعدد و تکثر قومی می‌باشد لذا اشاره ۳۰ مورد از ۱۱۵۸ داده وضعیتی اسفناک از تصویر مفهوم صلح و اشاره به آندر کتابهی کودکان را بیان می‌کند بنابراین پرداختن به این مقوله با توجه به اهمیت مساله بیش از پیش باید مورد توجه قرار گیرد.

وضعیت بر کتابهای تالیف ایران نیز که صرفاً فرهنگ ایرانی را معرفی کرده اند نیز با درجه کمتری حاکم است. جدول (۲) پاسخ به سوال دوم پژوهش نیز مشخص می‌کند که در ارائه تصاویر و القانات ذهنی نیز کامل کلیشه‌ای عمل شده است. گرچه نتایج بررسی در کتابهای داخل ایران و در سطح ترجمه این واقعیت را نشان می‌دهد که نویسندگان سعی کرده اند از فرهنگ ملل دیدگاهی برخاسته از شکوه و عظمت را به کودکان القاء کنند، اما همانطور که داده‌ها نشان می‌دهند این مساله را نباید ندیده گرفت که به جنبه‌های دیگر و محاسن یا معایب دیگر فرهنگها کمترین اشاره شده است.

در پاسخ به سوال سوم پژوهش مشخص شد که مولفه صلح در کتابهای کودکان تنها ۳۰ مورد یعنی فقط ۲۵/۰ درصد از ۱۱۵۸ داده‌های تحلیل را به خود اختصاص داده است. این نتایج نشانگر آن است که در کتابهای کودکان که در سالهای مد نظر تحلیل شده اند نه تنها به مقوله صلح هیچ گونه اشاره ای نمی‌شود بلکه اشاره به عنصر نظام‌های سیاسی دارد که نوعی جدایی ملتها و فرهنگها را در ذهن خوانندگان ایجاد می‌کند و نوعی بیگانگی با فرهنگ دیگران را که مفهومی کاملاً متناقض با مفهوم صلح است را به کودکان می‌آموزد.

در پاسخ به سوال چهارم تحقیق مشخص شد که کتابهایی که در سالهای ۷۰ تا ۸۵ در زمینه موضوع تحقیق منتشر شده اند، تعداد کتابهای تالیفی بیشتر از ترجمه بوده است اما تفاوت فاحشی میان تعداد کتابهای تالیفی با ترجمه وجود ندارد.

پیشنهادات پژوهش:

با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادات ذیل به جامعه نویسندگان کتابهای کودکان و ناشران آن ارائه می‌گردد:

۱- در نوشتن کتابهایی از این دست با تعیین معیارها و به بیان (ای گالینان) چک لیستی از معیارهای تالیف کتاب را مد نظر داشته و یا تنظیم کنند.

از جمله نهادهای فعال در زمینه انتخاب کتابهای مناسب چند فرهنگه کمیسیون مجمع ملی معلمان انگلیسی می‌باشد که پیوسته کتاب‌شناسی کتابهای چند فرهنگه را با شرح مشخصات تهیه می‌کند (به عنوان نمونه کتاب‌هایی را که درباره رنگین پوستان ساکن آمریکا،

- ۳- ناشران در معیارهای انتشاراتی خود توجه بیشتر به نشر کتابهای دانش اجتماعی و معرفی فرهنگها برای کودکان داشته باشند.
- منابع**
- حجازی، بنفشه (۱۳۷۴)، ادبیات کودکان: ویژگی‌ها و جنبه‌ها، تهران: روشنگران و مطالعات زنان.
- دان بایر، ماریون (۱۳۸۲)، "نقش صلح در ادبیات کودکان و نوجوانان" ترجمه علی خاکبازان، کتاب ماه (کودک و نوجوان)، ش. ۷۵، ص ۱۵۲-۱۵۴.
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۲)، تکنیک‌های خاص تحقیق در علوم اجتماعی، تهران: انتشار.
- ریترز، جورج (۱۳۸۳)، نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- سمورا، لاری (۱۳۷۹)، ارتباط بین فرهنگها، ترجمه غلامرضا کیانی، تهران: باز.
- قزل ایاغ، ثریا (۱۳۸۳)، ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت).
- قنادان، منصور (۱۳۷۹)، جامعه‌شناسی مفاهیم کلیدی، تهران: آوای نور.
- گالینان، ای (۱۳۸۲)، «تنوع فرهنگی در ادبیات کودکان و نوجوانان»، ترجمه شهناز صاعلی، پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان، ش ۳۸.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۳)، مبانی جامعه‌شناسی، ترجمه
- منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- محسنی، منوچهر (۱۳۷۲)، مقدمات جامعه‌شناسی، تهران: مولف.
- نورتون، دونا (۱۳۸۲)، "شناخت ادبیات کودکان: گونه‌ها و کاربردها از روزن چشم کودک"، ترجمه منصور راعی ... [و دیگران]، تهران: قلمرو، ج ۲.
- یونسکو (۱۳۵۶)، کنفرانس عمومی ۱۹۷۴ یونسکو، پیام یونسکو، ش ۸۹.
- یونسکو (۱۳۷۶) پیام یونسکو، ش ۹۹.
- Duckett, Bob, (2002) Windows on the world: Multicultural festivals for schools and libraries, <http://proquest.umi>.
- Okazi, Shintaro; Alonso Rivas, Javier. (2002), "A Content Analysis of multinationals' Web Communication Strategies: Cross-cultural research framework and pre-testing". Internet Research.V.12, No.5,page 380-390
- Toriyama, R., Ichida; Duffy, S. E.; Itakura, S. (2006)."A Content Analysis of Picture books in Japan and the U.S." Paper presented at the annual meeting of the XVth Biennial International conference on infant Studies, Westin Miyako, Tokyo, Japan from <http://www.allacademic.com/meta/p117760index.html>.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی